

**„Lokalny Program Rewitalizacji
Gminy Milejewo 2020+”
część III
Założenia Programu**

Opracowany przez Polską Kompanię Doradczą Sp. z o.o.

Dr Rafał Kućmański

Emil Słodownik

Milejewo 2015

Spis treści

1.	Założenia Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Milejewo 2020+	3
2.	Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych.....	5
2.1.	<i>Stoboje</i>	6
2.2.	<i>Zalesie</i>	7
2.3.	<i>Kamiennik Wielki</i>	8
3.	Określenie celów	9
3.1.	<i>Cel I – Aktywizacja zawodowa, tworzenie nowych miejsc pracy</i>	10
3.2.	<i>Cel II – Ograniczenie ubóstwa</i>	11
3.3.	<i>Cel III – Podniesie poziom edukacji zawodowej</i>	11
3.4.	<i>Cel IV – Infrastruktura</i>	11
4.	System wdrażania Programu	13
5.	Typy przedsięwzięć rewitalizacyjnych	15
6.	Źródła finansowania projektów rewitalizacyjnych	17
6.1.	<i>Środki krajowe</i>	17
6.2.	<i>Środki unijne</i>	18
7.	Projekty rewitalizacyjne.....	25
7.1.	<i>Propozycje i kierunki projektów rewitalizacyjnych na podstawie ankiet.</i>	25
7.2.	<i>Propozycje projektów – wyniki konsultacji społecznych</i>	27
8.	Monitoring i ewaluacja	30
8.1.	<i>System monitoringu</i>	31
8.2.	<i>Tryb i harmonogram prezentacji wyników</i>	32
8.3.	<i>Wskaźniki realizacji</i>	32
9.	Spis schematów i tabel	34
9.1.	<i>Spis schematów</i>	34
9.2.	<i>Spis tabel</i>	34

1. Założenia Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Milejewo 2020+

„Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Milejewo 2020+” to dokument opracowany na podstawie zasad i definicji, pochodzących z zapisów dokumentów zewnętrznych :

- projektu ustawy o rewitalizacji obszarów zdegradowanych,
- projektu założeń do ustawy o rewitalizacji,
- wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020.

Wykorzystana w dokumencie nomenklatura wymaga wyjaśnień, które pozwolą na doprecyzowanie i uszczegółowienie użytych zapisów. Program musi być spójny z wymienionymi dokumentami między innymi poprzez przedmiotowe zapisy i definicje. W związku z czym, koniecznym jest przytoczenie za materiałami źródłowymi następujących definicji¹:

1. Rewitalizacja – to wyprowadzanie ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania całościowe (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące łącznie kwestie społeczne, ekonomiczne, przestrzenne, infrastrukturalne i środowiskowe oraz kulturowe), skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez programy rewitalizacji.
2. Obszar zdegradowany – obszar, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy. Dotyczy to najczęściej obszarów miejskich, ale także wiejskich.
3. Stan kryzysowy – sytuacja, w której mierniki poziomu rozwoju społecznego oraz gospodarczego i przestrzennego, infrastrukturalnego lub środowiskowego są na niskim poziomie lub obserwuje się ich silną tendencję spadkową. Za stan kryzysowy można uznać także sytuację występowania intensywnych problemów społecznych i gospodarczych lub przestrzennych.
4. Program rewitalizacji - inicjowany, opracowany i uchwalony przez radę gminy, na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2013 r. poz. 594, z późn. zm.), wieloletni program działań w sferze społecznej, ekonomicznej, przestrzennej, infrastrukturalnej, środowiskowej, kulturowej, zmierzający do wyprowadzenia obszarów zdegradowanych ze stanu kryzysu oraz stworzenia warunków do ich zrównoważonego rozwoju, stanowiący narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji.

¹ „Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020”, wersja z dn. 26 marca 2015, str.5-7

5. Projekt rewitalizacyjny - wynikający z programu rewitalizacji tj. zaplanowany w programie rewitalizacji i ukierunkowany na osiągnięcie jego celów lub logicznie powiązany z treścią i celami programu, zgłoszony do objęcia albo objęty współfinansowaniem UE z jednego z funduszy strukturalnych albo Funduszu Spójności w ramach programu operacyjnego, lub innych źródeł finansowania.

Diagnoza aktualnych uwarunkowań społeczno-gospodarczo-przestrzennych opierających się na materiale źródłowym, w tym na danych z ostatnich kilku lat została przedstawiona w części I i II Programu. Głównym celem części III Programu jest precyzyjna analiza stopnia i poziomu degradacji terenów gminy, które zostały określone jako obszary posiadające najbardziej negatywne parametry.

Obszary z stwierdzonym stanem kryzysowym, znajdują się w granicach administracyjnych gminy Milejewo i są ściśle określonymi powierzchniowo częściami gminy. Sytuacja obecna we wskazanych częściach gminy znacząco odbiega od ogólnego stanu pozostałych jej obszarów, ze względu na wysoki poziom nasilenia występowania negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczo-przestrzennych. W związku z czym podejmowane działania rewitalizacyjne w tych obszarach muszą być skoncentrowane na kompleksowych rozwiązaniach, wprost ukierunkowanych na zaistniałe problemy.

W celu określenia warunków panujących w trzech analizowanych sferach tj. społecznej, gospodarczej i przestrzennej, w każdym z 13 obszarów, w dalszej części dokumentu zastosowano analizę porównawczą.

2. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych.

Szczegółowa diagnoza czynników zjawisk społecznych i gospodarczych na obszarach kryzysowych gminy Milejewo, została przeprowadzona w oparciu o zebrane dane statystyczne. W części drugiej niniejszego dokumentu dla wyznaczenia obszarów znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji, wyznaczono osiem kategorii podlegających badaniu, są to:

- gęstość zaludnienia,
- poziom ubóstwa,
- poziom bezrobocia (długotrwałego),
- niestabilne trendy demograficzne,
- poziom edukacji, braki w umiejętnościach,
- poziom przestępczości i naruszeń prawa,
- poziom aktywności gospodarczej,
- szczególnie zniszczone otoczenie - budynki do rozbiórki.

Każdy z 13 obszarów analizowanych w gminie, został przebadany według przedmiotowych kategorii, poprzez przypisanie pozycji dla każdej z nich. Na tej podstawie skala ocen jest określona w przedziale od 1 do 13, gdzie 1 oznacza, że w danej kategorii wskazany obszar ma najlepsze parametry, natomiast 13 świadczy o najtrudniejszej sytuacji – najwyższy poziom zdegradowania. Suma ocen w 8 kategoriach daje wynik 104 punktów. Im wyższy wynik zbiorczej oceny tym obszar charakteryzuje się gorszymi parametrami społeczno-gospodarczymi-przestrzennymi. Określenie pozycji poprzez skalę ocen w sposób czytelny i dokładny obrazuje, która z analizowanych kategorii odznacza się najwyższym stopniem degradacji. W konsekwencji jest naturalną przesłanką do opracowania i realizacji projektów rewitalizacyjnych, uwzględniających jedną lub więcej kategorii zjawisk kryzysowych.

Przeprowadzona analiza wyznaczyła trzy obszary z terenu gminy Milejewo, na których zdiagnozowano najwyższe wskaźniki sytuacji kryzysowej, a są to:

1. Stoboje.
2. Zalesie.
3. Kamiennik Wielki.

2.1. Stoboje

Obszar najbardziej zdegradowany według kwantyfikatorów liczbowych, którego współczynnik natężenia zjawisk negatywnych wynosi 78 pkt na 104 możliwe. Miejscowość Stoboje zamieszkuje 210 osób, co stanowi 6,29% ludności gminy. Natomiast powierzchnia obszaru wynosi 313,58 ha, co stanowi 0,14% całkowitej powierzchni gminy.

Pozycja obszaru w rozbiciu na poszczególne kategorie zjawisk negatywnych:

- a) Gęstość zaludnienia – pozycja 13
- b) Poziom ubóstwa – pozycja 13
- c) Poziom długotrwałego bezrobocia – pozycja 11
- d) Negatywne trendy demograficzne – pozycja 9
- e) Poziom edukacji – pozycja 13
- f) Poziom przestępczości – pozycja 7
- g) Poziom aktywności gospodarczej – pozycja 11
- h) Szczególnie zniszczone otoczenie – pozycja 1

Obszar którego współczynniki nasilenia zjawisk kryzysowych w pięciu kategoriach z ośmiu analizowanych, charakteryzują się bardzo wysokimi pozycjami w odniesieniu do całej gminy Milejewo – powyżej 10 pozycji. Najtrudniejsza sytuacja ma miejsce w przypadku kategorii poziomu ubóstwa, edukacji i gęstości zaludnienia, których wskaźniki są najwyższe spośród wszystkich analizowanych obszarów z gminy. Są to kategorie odnoszące się do uwarunkowań społecznych, co w sposób naturalny predestynuje miejscowość Stoboje do podjęcia działań w tym zakresie. Koncentracja przestrzenna ubóstwa i bezrobocia w połączeniu z niskim poziomem edukacji wśród osób bezrobotnych, warunkuje potrzebę realizacji projektów rewitalizacyjnych, uwzględniających w pierwszej kolejności te trzy elementy.

Najbardziej korzystne uwarunkowania można odnotować w odniesieniu do kategorii szczególnie zniszczonego otoczenia, gdzie w miejscowości Stoboje odnotowano tego typu zjawisk.

2.2. Zalesie

Obszar zajmujący drugą pozycję wśród najbardziej zdegradowany według kwantyfikatorów liczbowych – 67 pkt na 104 możliwe. Miejscowość Zalesie zamieszkują 184 osoby, co stanowi 5,51% ludności gminy. Natomiast powierzchnia obszaru wynosi 752,68 ha, co stanowi 7,84% całkowitej powierzchni gminy.

Pozycja obszaru w rozbiciu na poszczególne kategorie zjawisk negatywnych:

- a) Gęstość zaludnienia – pozycja 12
- b) Poziom ubóstwa – pozycja 12
- c) Poziom długotrwałego bezrobocia – pozycja 8
- d) Negatywne trendy demograficzne – pozycja 12
- e) Poziom edukacji – pozycja 6
- f) Poziom przestępczości – pozycja 6
- g) Poziom aktywności gospodarczej – pozycja 10
- i) Szczególnie zniszczone otoczenie – pozycja 1

W czterech diagnozowanych kategoriach obszar miejscowości Zalesie wykazał zdegradowanie na poziomie powyżej 10 pozycji. Dodatkowo w trzech pozycjach tj. gęstość zaludnienia, poziom ubóstwa, negatywne trendy demograficzne, stwierdzono bardzo niekorzystne wskazania – pozycja 12, w odniesieniu do reszty analizowanych obszarów. Można zatem przyjąć, że w obrębie tych kategorii są konieczne do podjęcia działania zmierzające do zniwelowania aktualnych współczynników. Obszar wykazuje szczególnie negatywne tendencje w zakresie zasobów ludzkich, ponieważ analiza trendów demograficznych wykazała ujemne saldo migracji, przekładające się na spadek liczby mieszkańców.

Na terenie miejscowości Zalesie nie stwierdzono żadnych uwarunkowań spełniających kryterium szczególnie zniszczonego otoczenia.

2.3. *Kamiennik Wielki*

Obszar zajmujący trzecią pozycję wśród najbardziej zdegradowanych według kwantyfikatorów liczbowych – 66 pkt na 104 możliwe. Miejscowość Kamiennik Wielki zamieszkuje 556 osób, co stanowi 16,65% ludności gminy. Natomiast powierzchnia obszaru wynosi 1 192,50 ha, co stanowi 12,4% całkowitej powierzchni gminy.

Pozycja obszaru w rozbiciu na poszczególne kategorie zjawisk negatywnych:

- a) Gęstość zaludnienia – pozycja 9
- b) Poziom ubóstwa – pozycja 8
- c) Poziom długotrwałego bezrobocia – pozycja 10
- d) Negatywne trendy demograficzne – pozycja 11
- e) Poziom edukacji – pozycja 12
- f) Poziom przestępczości – pozycja 3
- g) Poziom aktywności gospodarczej – pozycja 1
- j) Szczególnie zniszczone otoczenie – pozycja 12

Kamiennik Wielki charakteryzuje się szczególnie niekorzystnymi uwarunkowaniami pod względem kategorii: szczególnie zniszczonego otoczenia, poziomu edukacji, demograficznych negatywnych trendów, oraz długotrwałego bezrobocia. Trzy wskazania dotyczą sfery społecznej natomiast jedno jest natury przestrzennej – zniszczone otoczenie. Przy planowaniu działań rewitalizacyjnych należy uwzględnić czynnik społeczny dla realizacji działań infrastrukturalnych. W związku z czym naturalną konsekwencją będzie tworzenie projektów rewitalizacyjnych uwzględniających oba powyższe aspekty.

Na analizowanym terenie istnieją korzystne uwarunkowania w zakresie aktywności gospodarczej – pozycja 1 oraz przestępczości – pozycja 3. W założeniu oba elementy mogą mieć znaczący wpływ na zmianę zdiagnozowanych negatywnych trendów. Pobudzenie lokalnej aktywności gospodarczej w oparciu o już istniejącą bazę firm, w dłuższej perspektywie przyniesie korzystne przewartościowanie wykazanych stanów kryzysowych.

3. Określenie celów

Określenie celów Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Milejewo 2020+ wynika z przeprowadzonej diagnozy w powyższym rozdziale, która została sporządzona dla trzech obszarów zdegradowanych gminy. W jej wyniku można stwierdzić, że głównym czynnikiem wymagającym interwencji jest obszar oddziaływań społecznych, związanych przede wszystkim z ubóstwem i bezrobociem. Oba zjawiska charakteryzują się koncentracją przestrzenną, połączoną z niedostatkami edukacyjnymi wśród osób bezrobotnych. Kolejnym czynnikiem jest znikoma aktywność gospodarcza, zwłaszcza dotyczy to zjawisko miejscowości Zalesie i Stoboje. Mała ilość podmiotów gospodarczych działających na wyżej wymienionych terenach, w połączeniu z brakiem indywidualnej aktywności mieszkańców (samozatrudnienie) sprzyja pogłębianiu różnic w stosunku do najbardziej rozwiniętych obszarów gminy. Brak pracodawców i brak woli mieszkańców do samodzielnego tworzenia miejsc pracy rzutuje bezpośrednio na wskaźniki związane z bezrobociem i ubóstwem.

W związku z powyższym kluczowy element działań rewitalizacyjnych będzie pobudzenie aktywności środowisk lokalnych i stymulowanie współpracy na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego oraz przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego w zagrożonych patologiami społecznymi obszarach poprzez m.in. podjęcie działań ukierunkowanych na szybszy wzrost gospodarczy i wzrost zatrudnienia. Specyfika obszaru gminy Milejewo w wielu przypadkach determinuje zaistniałą sytuację, gdyż są to tereny przede wszystkim rolnicze, szczególnie dotknięte w wyniku transformacji ustrojowej, charakteryzujące się kumulacją negatywnych zjawisk. Gmina Milejewo na tle innych obszarów wiejskich z terenu województwa warmińsko – mazurskiego nie stanowi wyjątku i wymaga szczególnego oddziaływania zwłaszcza na rzecz poprawy sytuacji lokalnej społeczności poprzez umożliwienie reintegracji społecznej i zawodowej. W dalszej kolejności możemy mówić o uzupełniających działaniach z zakresu poprawy infrastruktury znajdującej się w bezpośrednim otoczeniu interesariuszy Programu rewitalizacji.

Właściwe zdefiniowanie indywidualnych problemów dla danego obszaru zdegradowanego w połączeniu z określeniem ram w jakich występują dysproporcje rozwojowe, pozwala na wyznaczenie celów Programu rewitalizacji. W analizowanym przypadku wskazania będą opierać się wyłącznie na danych statystycznych, bez udziału czynnika społecznego, który ma zasadnicze znaczenie. Część analityczna wynikająca z konsultacji społecznych Programu będzie dołączona na późniejszym etapie jego realizacji.. Niezbędnym jest pogłębienie wiedzy oraz świadomości na temat problemów na obszarach zdegradowanych gminy Milejewo, wychodzących poza zakres ujęcia statystycznego. Możliwość kompleksowego poznania zagadnień podlegających rewitalizacji może zostać osiągnięta

wyłącznie na zasadzie szerokiego konsensusu pomiędzy władzami, mieszkańcami, przedsiębiorcami, organizacjami pozarządowymi, itd.

Przy określeniu celów należy pamiętać, że muszą one uwzględniać interesy wszystkich interesariuszy tzn. grup społecznych i zawodowych powiązanych z wyszczególnionymi obszarami. Takie podejście jest uzasadnione również w dokumentach źródłowych, stanowiących podstawę formalno-prawną do opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Milejewo 2020+. W założeniach do ustawy rewitalizacji, stwierdza się, że „jednym z kluczowych elementów działań rewitalizacyjnych proponowanych w projekcie jest zapewnienie włączenia lokalnych społeczności w procesy programowania oraz realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych”. Ustawa wskazywać będzie na wymóg zapewnienia realnego charakteru działań konsultacyjnych, zapewniających realizację celów, jakie stawiane są mechanizmom partycypacji.”.

Brak szerokiego spektrum konsultacyjnego nie wyklucza sformułowania głównych celów Programu. Wynikają one z dokonanej powyżej analizy, która wyraźnie określiła newralgiczne obszary wymagające podjęcia działań rewitalizacyjnych.

3.1. Cel I – Aktywizacja zawodowa, tworzenie nowych miejsc pracy

Zasadniczym problem jest wysoki stopień długotrwałego bezrobocia, obecnego we wszystkich diagnozowanych obszarach oraz wynikających z tego tytułu skrajnie negatywnych tendencji. W trzech obszarach kryzysowych odsetek długotrwałe bezrobotnych przekracza 50% ogółu osób nieposiadających stałego zatrudnienia :

- Stoboje – 57,14%
- Zalesie – 58,82%
- Kamiennik Wielki – 57,14%

W związku z powyższym inicjatywy związane ze zmianą negatywnego stanu, będą punktem wyjścia do poprawy sytuacji na wskazanych terenach. Przy realizacji celu zasadnicze znaczenie będzie miało prowadzenie polityki sprzyjającej tworzeniu nowych miejsc pracy poprzez pozyskiwanie inwestorów, czy też realizację działań na rzecz propagowania samozatrudnienia np.:

- w postaci jednoosobowych działalności gospodarczych,
- spółdzielni socjalnych.

W projekcie ustawy o rewitalizacji przewiduje się zmiany w obszarze zamówień publicznych tak, sprzyjające tej formie prowadzenia działalności gospodarczej. Zakłada się, że do wysokości progów unijnych w zamówieniach publicznych, instytucje publiczne będą mogły zlecać spółdzielniom socjalnym działającym na danym obszarze wykonywanie działań

wynikających z gminnego programu rewitalizacji bez przeprowadzania postępowania o udzielenie zamówienia publicznego. Rozwiązanie to stanowi działanie pobudzające lokalną przedsiębiorczość i aktywność zawodową na obszarze, który z definicji cechuje stan kryzysowy w stosunkach społeczno-gospodarczych

3.2. Cel II – Ograniczenie ubóstwa

Obszary zdegradowane zdiagnozowane w niniejszym Programie dotyczą problem ubóstwa, co jednoznacznie potwierdzają dane uzyskane z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Odsetek osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej na terenie miejscowości:

- Stoboje – 29,05%
- Zalesie – 19,57%
- Kamiennik Wielki – 12,95%

Zmiana trendu jest związane z działaniami dotyczącymi pierwszego celu rewitalizacji, jednak w przypadku długotrwałego wyłączenia społecznego i wynikającego z tego tytułu ubóstwa, potrzebne są działania przygotowujące osoby wykluczone społecznie do podjęcia wyzwań związanych z powrotem na rynek pracy.

3.3. Cel III – Podniesie poziom edukacji zawodowej

Problem niskich kwalifikacji zawodowych rozumiany jako odsetek osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym lub niższym, wśród mieszkańców terenów zdegradowanych rozkłada się następująco:

- Stoboje – 50%
- Zalesie – 23,53%
- Kamiennik Wielki – 36,51%

Dane z Powiatowego Urzędu Pracy w Elblągu jednoznacznie określają skalę zjawiska. Działania na rzecz podniesienia poziomu kompetencji zawodowych skierowane do mieszkańców terenów zdegradowanych powinny być realizowane w powiązaniu z działaniami z celu 1 i 2, gdyż w znacznym stopniu oddziałują wzajemnie i warunkują zmianę obecnej sytuacji.

3.4. Cel IV – Infrastruktura

Analiza danych dotyczących szczególnie zniszczonego otoczenia nie wykazuje potrzeby działań w stosunku do obszarów miejscowości Stoboje i Zalesie, które zgodnie z przyjętymi

wskaźnikami nie posiadają takich terenów. Jedynie w przypadku Kamiennika Wielkiego został stwierdzony wysoki stopień degradacji. Jednak należy uwzględnić, że przyjęte wskaźniki nie oddają w sposób całkowity sytuacji infrastruktury na danym obszarze. W tym celu powinny być przeprowadzone pogłębione konsultacje z interesariuszami wskazanego obszaru rewitalizacji. Dlatego można założyć, że istnieją duże potrzeby w przedmiotowym zakresie np. dotyczące jakości dróg, chodników oświetlenia, placów zabaw, miejsc spotkań etc., które powinny zostać określone w ramach działań konsultacyjnych z lokalną społecznością. W następstwie rewitalizacja infrastruktury przyczyni się do poprawy sytuacji w ujęciu ogólnym.

Celem ostatecznym Programu jest zmiana sytuacji obecnej, rozumiana jako spadek intensywności zjawisk niekorzystnych.

4. System wdrażania Programu

System wdrażania Programu jest złożonym procesem, który poprzez szereg działań ma w efekcie finalnym ma przyczynić się do osiągnięcia celów rewitalizacji dla gminy Milejewo. Nadzór nad procesem, zgodnie z przyjętymi rozwiązaniami prawnymi, wskazanymi w dokumentacji źródłowej, będzie pełnił lokalny samorząd. Zadanie realizacji Programu stanowi wyzwanie dla czynników administracyjnych, które będą inicjatorem szeregu działań rewitalizacyjnych ukierunkowanych na wzrost partycypacji społecznej, jako zasadniczego elementu całego Programu. Partycypacja lokalnej społeczności z terenów zdegradowanych i ich aktywny udział ma kluczowe znaczenie dla osiągnięcia postawionych celów, a więc powodzenia całości przedsięwzięć związanych z odczuwalną poprawą jakości życia. Dla rzeczywistych efektów należy proces wdrażania oprzeć o dialog z możliwie największym kręgiem interesariuszy poprzez prowadzenie transparentnego procesu konsultacji.

Barierą na drodze do uzyskania informacji zwrotnych od interesariuszy może być zjawisko tzw. społecznej obojętności. Prowadzenie komunikacji ze wszystkimi grupami społecznymi, powinno charakteryzować się systematycznością powielanych przekazów i gwarantować dostęp dla wszystkich zainteresowanych. W związku z czym wskazany jest prowadzenie konsultacji na bezpośrednio na terenach podlegających rewitalizacji. W ten sposób minimalizując ryzyko braku dotarcia z przekazem.

Proces zarządzania Programem należy oprzeć o podział ról uwzględniający wszystkie zaangażowane strony. Przypisanie działań wskazanym uczestnikom/realizatorom musi odzwierciedlać ich kompetencje, a także uwzględniać stanowisko poszczególnych interesariuszy procesu. Ze względu na powierzenie głównych funkcji zarządczych organom gminy co jest związane z ich naturalnymi predyspozycjami, Wójt gminy może wyznaczyć osobę lub podmiot odpowiedzialnych za całościową koordynację działań. W kompetencje koordynatora będzie ściśle współpraca ze wszystkimi interesariuszami, w tym z powołanymi zespołami dla bardziej złożonych zagadnień. Zespoły funkcjonują przede wszystkim w obszarze działalności społecznej, a poprzez swoją strukturę mają przyczynić się do wzmocnienia roli interesariuszy w procesie zarządzania, przy jednoczesnym „odciążeniu” struktur samorządowych. Wójt może również przekazać zarządzanie rewitalizacją podmiotowi zewnętrznemu.

Złożoność procesu – wielobranżowość tematyczna, połączona z naturalnymi wzajemnymi obawami stron w początkowej fazie rewitalizacji, nakłada na koordynatora dużą odpowiedzialność za całość działań. W związku z tym koordynator procesu powinien posiadać odpowiednie kwalifikacje przekładające się na szerokie kompetencje np. prawo opiniowania:

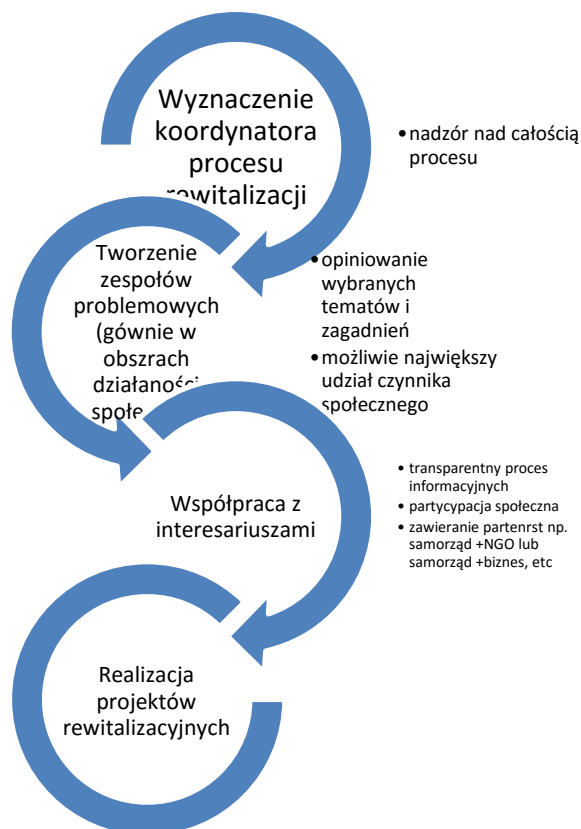
- projektów uchwał rady gminy

- zarządzeń Wójta,
- dokumentów planistycznych,
- regulaminów jednostek podległych, które mają wpływ na proces rewitalizacji.

Ponadto do obowiązków koordynatora będzie należało informowanie partnerów o wszystkich kluczowych aspektach procesu rewitalizacji.

Partycypacja społeczna warunkuje skuteczność procesu rewitalizacji, a w celu jej osiągnięcia należy prowadzić możliwie najszersze konsultacje planowanych działań oraz angażować partnerów do procesu wdrażania Programu poprzez m.in. akceptowanie wypracowanych rozwiązań i realizowanie projektów rewitalizacji. Stabilizacja procesu rewitalizacji wymaga obustronnej odpowiedzialności za przyjęte zobowiązania. Samorząd działa w oparciu o precyzyjne zapisy ustawowe, natomiast w stosunku do partnerów rewitalizacji wskazanym będzie tworzenie odrębnych porozumień i umów, które określą formalno-prawne ramy wzajemnych relacji w procesie realizowania Programu rewitalizacji.

Schemat 1. Proces zarządzania Programem

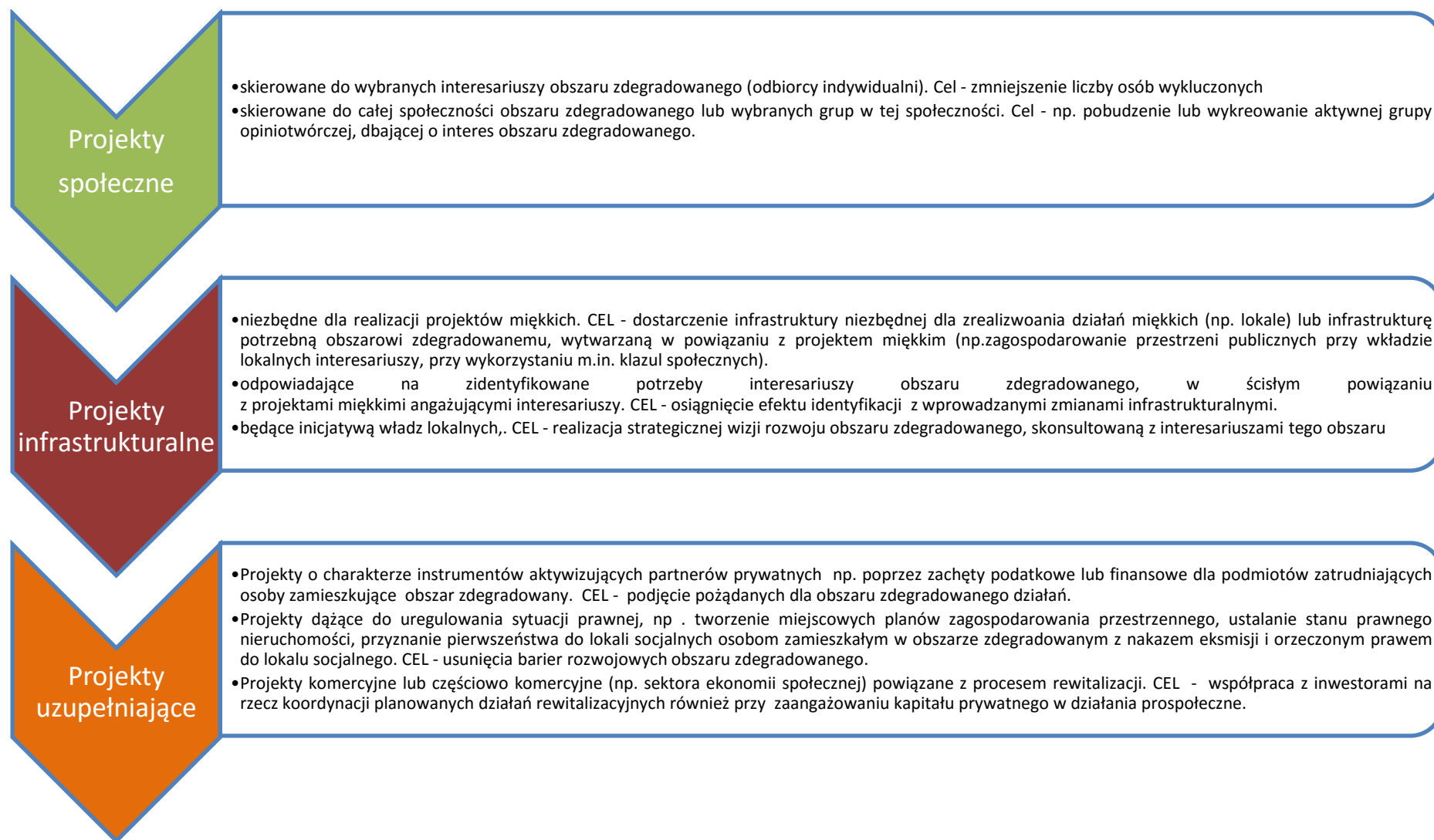
Źródło: opracowanie własne.

5. Typy przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Przedsięwzięcie rewitalizacyjne to grupa komplementarnych projektów i/lub działań rewitalizacyjnych. Projekt rewitalizacyjny to zamierzenie wynikające z gminnego programu rewitalizacji, ukierunkowane na osiągnięcie założonego celu. Działanie to wynikająca z gminnego programu rewitalizacji czynność służąca efektywnemu wdrażaniu programu. Projekt jest podstawową jednostką dla rozwiązania problemów i osiągnięcia zakładanych celów. Mając na uwadze tematykę Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Milejewo 2020+ i przytoczone w pierwszym rozdziale definicje, właściwym sformułowaniem będzie posługiwanie się zwrotem „projekt rewitalizacyjny”. Użyte pojęcie oznacza realne i zaplanowane działania, ukierunkowane w dokładnie zdiagnozowany problem, popierane przez wszystkich interesariuszy obszaru zdegradowanego. Ponadto powinny charakteryzować się jasno określonym, realnym i mierzalnym celem, z przypisanym jednostkowo terminem realizacji, wraz z zapewnieniem źródeł finansowania oraz dokładnie wskazanych podmiotach odpowiedzialnych za realizację.

Poniższy schemat przedstawia typy projektów rewitalizacyjnych, w rozbiciu na szczegółowe cele przedsięwzięć:

Schemat 2. Typy projektów rewitalizacyjnych.

6. Źródła finansowania projektów rewitalizacyjnych

Źródła finansowania projektów rewitalizacyjnych można podzielić na dwie główne grupy ze względu na charakter wsparcia:

- 1) Środki krajowe
 - źródła publiczne krajowe
 - środki organizacji pozarządowych,
 - środki prywatne przedsiębiorstw,
 - wkład własny (finansowy oraz pracy) mieszkańców
- 2) Środki unijne
 - regionalny program operacyjny,
 - programy krajowe,

6.1. Środki krajowe

- 1) Źródła publiczne krajowe
 - Budżet JST – w formie wkładów własnych do projektów z funduszy europejskich. Istotne znaczenie mają w tym przypadku realne możliwości finansowe budżetu gminy przeznaczone na realizację Programu. Można wskazać tu oprócz środków własnych gminy również te pochodzące z kredytów.
 - Budżet centralny – granty z programów państwowych dla JST oraz podmiotów trzecich.
- 2) Środki organizacji pozarządowych

Organizacje pozarządowe mogą i powinny partycypować w realizacji projektów rewitalizacyjnych w tym również na zasadzie wkładów finansowych lub rzeczowych.
- 3) Środki prywatne przedsiębiorstw

Zaangażowanie środków prywatnych podmiotów gospodarczych umożliwia m.in.:

 - współdziałanie w interwencji publicznej z przedsięwzięciami prywatnymi,

- przeprowadzenie projektów rewitalizacyjnych zgodnych z oczekiwaniami lokalnych przedsiębiorców
- oddanie do użytkowania infrastruktury dla potrzeb lokalnej przedsiębiorczości w sektorach usługowych wobec branży inwestora prywatnego, w połączeniu z instrumentami finansowymi i/lub podatkowymi umożliwiającymi podjęcie działalności gospodarczej przez osoby zagrożone wykluczeniem społecznym z obszaru zdegradowanego (uruchomienie programów pomocy de minimis).

4) Wkład własny (finansowy oraz pracy) mieszkańców

- indywidualnym zaangażowaniu w realizację projektów oraz utrzymanie ich rezultatów,
- możliwościach wykorzystania wspólnot i spółdzielni mieszkaniowych, dysponujących gruntami i lokalami, które mogą być współpracować w procesie rewitalizacji.

6.2. Środki unijne

Fundusze Unii Europejskiej stanowią doskonałe wsparcie finansowania projektów rewitalizacyjnych w latach 2014-2020. Należy stwierdzić, że będzie to w głównej mierze podstawowe źródło finansowe, zwłaszcza dla realizacji projektów wymagających zaangażowania dużych nakładów środków, których zaangażowanie stanowi barierę dla budżetu gminy. Oferowany zakres wsparcia ze strony programów Unii Europejskiej daje możliwości finansowania praktycznie każdego aspektu rewitalizacji.

Do głównych programów powiązanych z rewitalizacją (oferującymi finansowanie wybranych zagadnień) zaliczamy:

- Regionalny Program Operacyjny Warmia i Mazury (RPO WiM).
- Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój (POWER).
- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (POIiŚ).
- Program Operacyjny Inteligentny Rozwój (POIR).

Podstawowe źródło finansowania projektów rewitalizacyjnych stanowi RPO WiM, w którym zawarta została tzw. Oś 8 z priorytetem inwestycyjnym 9b „Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich”. Decyzją Marszałka Województwa Warmińsko-Mazurskiego powyższa oś nie będzie dostępna dla gmin wiejskich.

Negatywna decyzja powoduje znaczące ograniczenie finansowania działań rewitalizacyjnych w ramach RPO WiM dla gminy Milejewo.

W związku z czym wsparcie finansowe rewitalizacji gminy należy oprzeć o pozostałe priorytet Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury, które dają możliwość wykorzystania Programu rewitalizacji, jako czynnika uzasadniającego dofinansowanie, do ubiegania o środki. Regionalny Program Operacyjny Warmia i Mazury w wielu działaniach przewiduje priorytetowe wsparcie dla projektów uwzględnionych w lokalnych programach rewitalizacji – te projekty mogą być dodatkowo punktowane przy ocenie merytorycznej. Przykładem może być priorytet inwestycyjny 10i - „Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia”, który przewiduje „preferencje dla obszarów strategicznej interwencji – obszary wymagające restrukturyzacji i rewitalizacji”.

Do priorytetów inwestycyjnych (PI) z Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury, bezpośrednio związanych z rewitalizacją zaliczamy:

- PI 2c – Wzmacnianie zastosowania TIK dla e-administracji, e-uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia;
- PI 3a – Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwienie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również przez inkubatory przedsiębiorczości;
- PI 4c – Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym;
- PI 4e – Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających działanie łagodzące na zmiany klimatu;
- PI 6c – Zachowanie, ochrona, promocja i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego;
- PI 7d – Rozwój i rehabilitacja kompleksowych wysokiej jakości i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego oraz propagowaniu działań służących zmniejszeniu hałasu;

- PI 8i – Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspierania mobilności;
- PI 8iii – Pracę na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw w tym innowacyjnych, mikro, małych i średnich przedsiębiorstw;
- PI 9a – Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności;
- PI 9i – Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie;
- PI 9iv – Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym;
- PI 9v – Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia.

Wymienione PI zgodnie z przyjętymi wytycznym mają być mechanizmami zapewniającymi warunki dla „właściwej rewitalizacji, tj. zintegrowanego i kompleksowego, przygotowywanego i prowadzonego z uwzględnieniem realnej partycypacji społecznej, przeciwdziałania procesom degradacji związanym m.in. z postępującą degradacją tkanki miejskiej (w tym mieszkaniowej), erozją stosunków społecznych, niekorzystnymi procesami demograficznymi (migracje, depopulacja), przestrzennymi (suburbanizacja), infrastrukturalnymi (niesprawny transport, niska efektywność energetyczna), kulturowymi (degradacja materialna obiektów dziedzictwa kulturowego, spadek uczestnictwa w kulturze) oraz środowiskowymi (zanieczyszczenie środowiska)”.

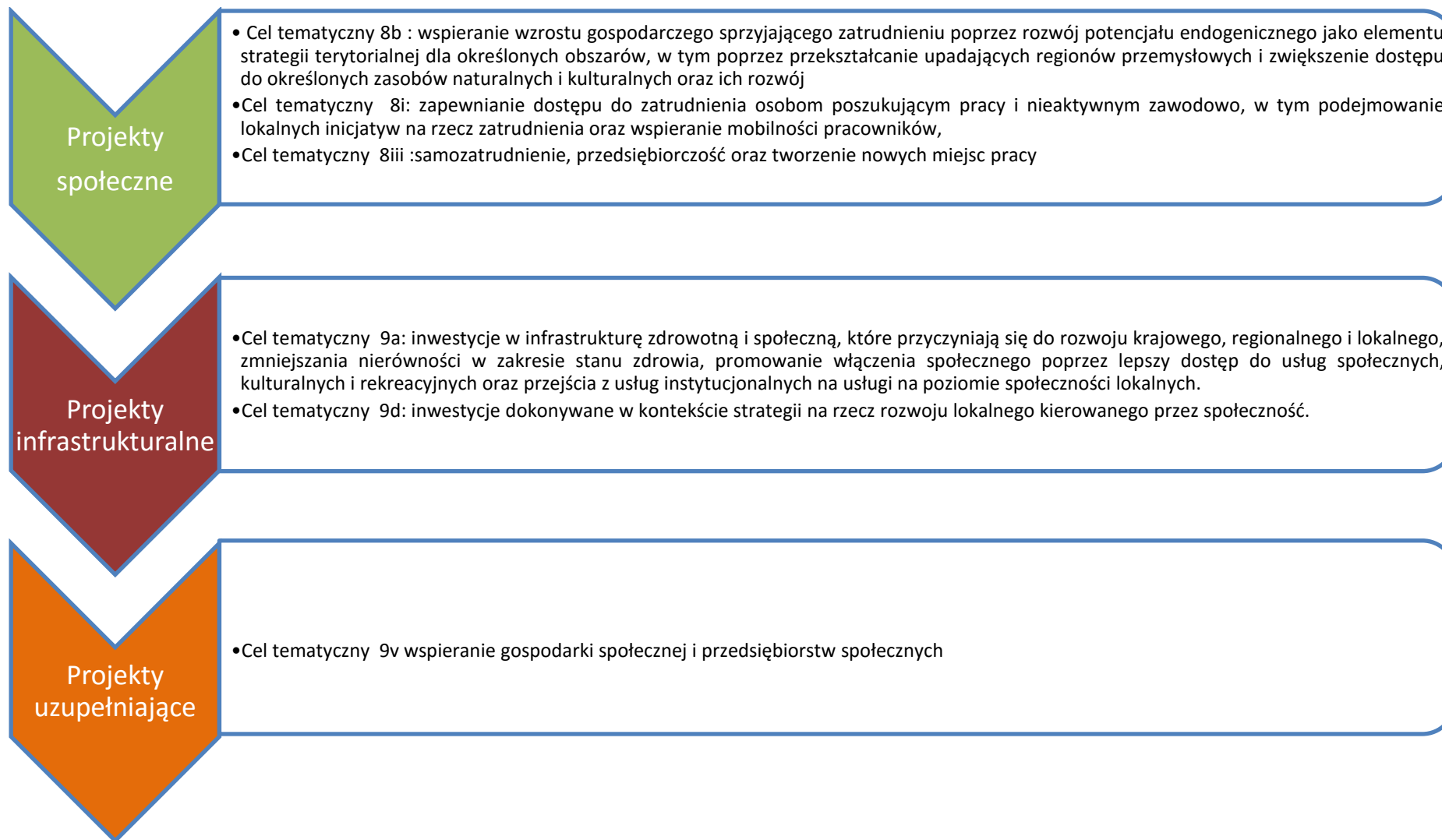
Uzupełnieniem luki finansowej wynikającej z wyłączenia finansowania gmin w ramach priorytetu inwestycyjnego 9b, może być Program Rozwoju Obszarów Wiejskich, który zakłada finansowanie zbliżonych tematycznie działań dla osi 8 RPO WiM, w tym m.in.:

- inwestycje związane z tworzeniem, ulepszeniem lub rozbudową wszystkich rodzajów małej infrastruktury, w tym inwestycje w energię odnawialną i oszczędzanie energii,
- wsparcie badań i inwestycji związanych z utrzymaniem, odnową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, krajobrazu wiejskiego i miejsc o wysokiej

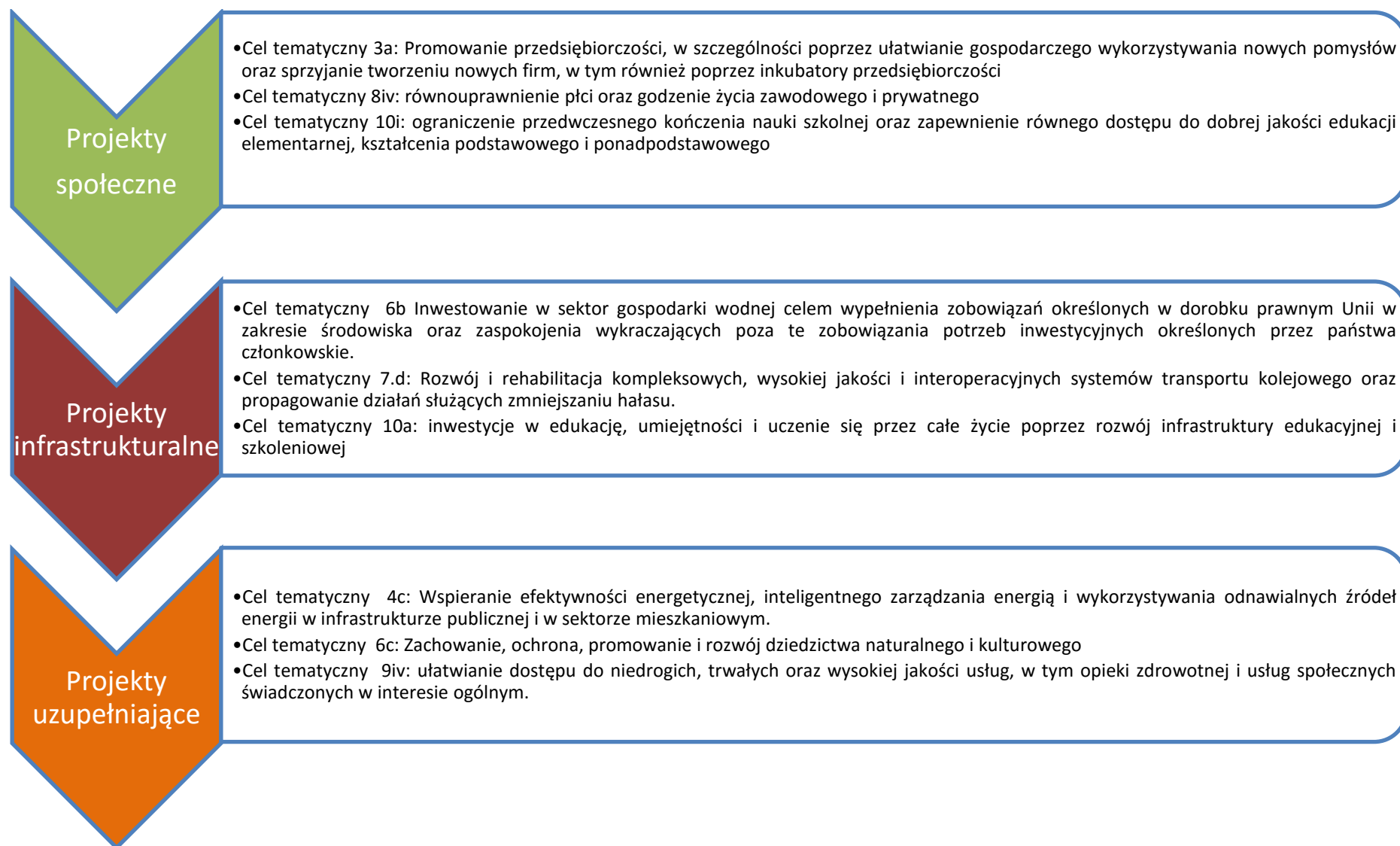
wartości przyrodniczej, w tym dotyczące powiązanych aspektów społeczno gospodarczych oraz środków w zakresie świadomości środowiskowej,

- wsparcie inwestycji w tworzenie, ulepszenie i rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji, kultury i powiązanej infrastruktury.

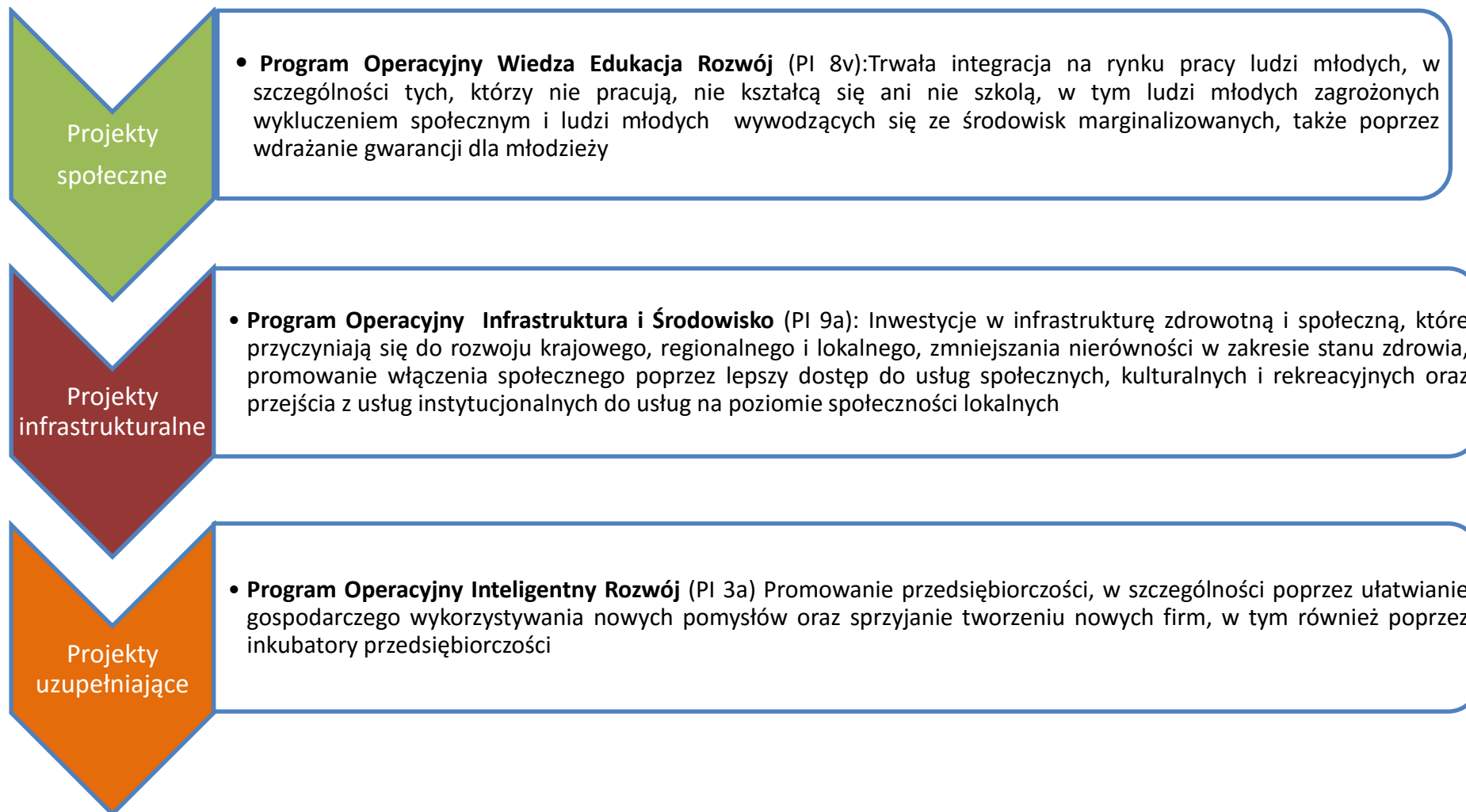
Schemat 3. Regionalny Program Operacyjny (projekty kluczowe)

Schemat 4. Regionalny Program Operacyjny (projekty dodatkowe)

Schemat 5. Krajowe Programy Operacyjne (wybrane przykłady)

7. Projekty rewitalizacyjne

Projekty rewitalizacyjne przewidywane do wprowadzenia w ramach Programu mają zmienić sytuację kryzysową zdiagnozowaną na wskazanych obszarach. W toku analiz wynikających z danych statystycznych wykazano, że sfera społeczna wymaga zdecydowanych oddziaływań, niwelujących obecne tendencje. Aby pogłębić diagnozę sytuacji w ramach Programu przeprowadzono szerokie konsultacje, ze wszystkimi interesariuszami. W tym celu została rozprawdzony formularz ankietowy dotyczący rewitalizacji gminy Milejewo, a także zostały przeprowadzone bezpośrednie konsultacje programu na spotkaniu w Urzędzie Gminy Milejewo.

7.1. Propozycje i kierunki projektów rewitalizacyjnych na podstawie ankiet.

Ankietowani określili najważniejsze działania lub wskazali kierunki w sferze społecznej dla poszczególnych jej elementów:

- Ubóstwo – jako powód została wskazana sytuacja życiowa, w tym m.in. uzależnienia. Zmiana sytuacji życiowej ma charakter wieloaspektowy, w związku z czym projekty powiązane z tą tematyką będą dotyczyły różnych zakresów oddziaływań np. terapii uzależnień, czy wsparcia rodzin wielodzietnych.
- Bezrobocie – zmiana panującej sytuacji w opinii ankietowanych powinna być ukierunkowana na wprowadzenie systemów wspierających pracodawców, którzy zatrudniają nowych pracowników. Zasadnym jest na tej podstawie tworzenie Specjalnych Stref Rewitalizacyjnych (SSR – określone w ustawie o rewitalizacji), w których będą tworzone dogodne warunki dla podmiotów prywatnych.
- Zmiana negatywnych trendów demograficznych – podobnie jak w przypadku bezrobocia, ankietowani wiążą zmianę z sytuacji z możliwościami zdobycia zatrudnienia na terenie gminy. Tu także będzie miało zastosowanie m.in. tworzenie SSR.
- Poziom edukacji, braki w umiejętnościach – w opinii ankietowanych poziom edukacji może mieć wpływ na uzyskanie zatrudnienia, lecz nie jest czynnikiem kluczowym. W celu poprawy sytuacji osób z niskim wykształceniem w opinii respondentów najważniejsze jest rozwijanie programów zatrudnieniowych m.in. w formie robót publicznych lub prac interwencyjnych. Ewentualnie pozytywny wpływ mają wyrzucić projekty dotyczące podnoszenia kompetencji zawodowych, bez kontynuacji nauki.
- Bezpieczeństwo – w tym przypadku najważniejszym projektem w ocenie mieszkańców jest szeroki monitoring stref, w których występują zjawiska niepożądane.

W sferze działań gospodarczych za priorytet uznano podjęcie projektów dotyczących wsparcia finansowego osób, które chcą rozpocząć własną działalność gospodarczą. Jednak biorąc pod uwagę odpowiedzi dotyczące sfery społecznej, można stwierdzić, że występuje tu ściśle powiązanie – poprawa sytuacji społecznej poprzez działania na rzecz wsparcia przedsiębiorców. Z punktu widzenia uwarunkowań prawnych programu rewitalizacji jest to pożądane działanie, gdyż wszelkie projekty rewitalizacyjne muszą wynikać z zdefiniowanych potrzeb społecznych.

Oprócz wymienionych kierunków i propozycji działań rewitalizacyjnych ankietowani w pytani otwartym wskazali główne problemy gminy, które w ich opinii wymagają interwencji.

W odniesieniu do uwarunkowań społecznych wskazano na:

- Brak wsparcia dla młodzieży z terenu gminy;
- Brak ofert pracy dla młodzieży;
- Stworzenie informacji telefonicznej dla rodziców uczniów ze szkoły podstawowej w Pomorskiej Wsi;
- Utrzymanie Punktu Przedszkolnego w Pomorskiej Wsi oraz przedłużenie jego funkcjonowania do godziny 16.00;

W sferze rozwoju gospodarczego gminu złożono propozycję projektu rewitalizacji „niewykorzystywanego budynku szkolnego” w miejscowości Pomorska Wieś na potrzeby inkubatora przedsiębiorczości.

W sferze infrastrukturalnej wskazano na następujące potrzeby:

- Budowa placu zabaw w miejscowości Ogrodniki;
- Budowa sieci kanalizacyjnej w gminie;
- Remonty dróg w gminie, w tym zwłaszcza dojazdowych do Urzędu Gminy, szkoły i ośrodka zdrowia;
- Rozbudowa basenu w miejscowości Ogrodniki;
- Budowa placu zabaw w miejscowości Ogrodniki;
- Zwiększenie ilości koszy na śmieci.

7.2. Propozycje projektów – wyniki konsultacji społecznych.

Konsultacje społeczne zostały przeprowadzone w dniu 15 września 2015 roku w budynku Urzędu Gminy w Milejewie. Zakres konsultacji dotyczył omówienia diagnozy stanu obszarów gminy Milejewo na podstawie zebranych danych oraz przedstawienia wniosków wynikających z tego tytułu. W trakcie prezentacji przedstawiona została szczegółowa charakterystyka obszarów zdegradowanych gminy we wszystkich trzech aspektach rewitalizacyjnych.

W wyniku konsultacji zostały określone następujące projekty rewitalizacyjne (Tabela 1):

Tabela 1. Projekty rewitalizacyjne

Lp.	Nazwa miejscowości	Projekty rewitalizacyjne
1.	Huta Żuławska	1. Zagospodarowanie budynku OSP; 2. Zagospodarowanie centrum sportowo \ rekreacyjnego; 3. Modernizacja dróg lokalnych;
2.	Jagodnik	1. Rewitalizacja pętli autobusowej; 2. Modernizacja działki gminnej oraz powiększenie ilości pkt oświetlenia ulicznego; 3. Modernizacja dróg lokalnych;
3.	Majewo	1. Zagospodarowanie terenu poprzez budowę siłowni plenerowej; 2. Budowa parkingu; 3. Zagospodarowanie budynku OSP; 4. Modernizacja dróg lokalnych;
4.	Milejewo	1. Zagospodarowanie centrum poprzez: <ul style="list-style-type: none">• utworzenia miejsca spotkań,• parkingu• miejsca rekreacji; 2. Modernizacja dróg lokalnych;
5.	Kamiennik Wielki	1. Urządzenie miejsca spotkań; 2. Zagospodarowanie terenu poprzez budowę siłowni plenerowej; 3. Zagospodarowanie terenu wokół pętli autobusowej; 4. Modernizacja dróg lokalnych; 5. Rewitalizacja boiska do piłki nożnej;
6.	Stoboje	1. Rewitalizacja mostu nad „Srebrnym Potokiem”;

		<p>2. Modernizacja budynku świetlicy wiejskiej;</p> <p>3. Modernizacja dróg lokalnych;</p>
7.	Ogrodniki	<p>1. Rewitalizacja placu głównego poprzez budowę:</p> <ul style="list-style-type: none"> • placu zabaw; • siłowni plenerowej; • miejsc postojowych dla rowerów • stanowisk wypoczynku dla mieszkańców oraz turystów; • stworzenie tablicy informacyjnej miejscowości z uwzględnieniem jej historii; <p>2. Rewitalizacja remizy i świetlicy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ogrodzenie placu przy świetlicy; • remont ogólny budynku; • doprowadzenie Internetu; • stworzenie miejsca do szkoleń oraz spotkań aktywizujących. <p>3. Modernizacja dróg lokalnych;</p>
8.	Piastowo	<p>1. Budowa budynku szatniowo-klubowego</p> <p>2. Modernizacja dróg lokalnych;</p>
9.	Pomorska Wieś	<p>1. Rewitalizacja kompleksu sportowo \ rekreacyjnego wraz z infrastrukturą towarzyszącą;</p> <p>2. Rekultywacja zbiornika wodnego oraz budowa parkingu;</p> <p>3. Modernizacja dróg lokalnych;</p>
10.	Rychnowy	<p>1. Zagospodarowanie centrum wsi poprzez: utwardzenie miejsca spotkań;</p> <p>2. Budowa siłowni plenerowej i placu zabaw;</p> <p>3. Modernizacja dróg lokalnych;</p>
11.	Wilkowo	<p>1. Zagospodarowanie centrum wsi poprzez: uporządkowanie terenu;</p> <p>2. Budowa siłowni plenerowej i placu zabaw wraz z infrastrukturą towarzyszącą (oświetleniem ławek);</p> <p>3. Modernizacja dróg lokalnych;</p>
12.	Zajączkowo	<p>1. Rekultywacja boiska sportowego;</p> <p>2. Zagospodarowanie terenu poprzez doposażenie placu zabaw w: siłownię plenerową oraz stołu do gry w tenisa stołowego;</p> <p>3. Modernizacja drogi gminnej; powiększenie ilości pkt oświetlenia</p>

		ulicznego; 4. Modernizacja dróg lokalnych;
13.	Zalesie	1. Rekultywacja zbiornika wodnego i zag. terenu wokół zbiornika; 2. Rekultywacja placu zabaw; 3. Modernizacja dróg lokalnych;

Źródło: Urząd Gminy Milejewo

Wszystkie wymienione projekty znajdują się na obszarach zdegradowanych wyznaczonych do rewitalizacji w ramach niniejszego programu, w tym na terenach niezamieszkałych. Projekty dotycząc działań infrastrukturalnych, powiązanych z potrzebami społecznymi zdiagnozowanymi w toku konsultacji. Realizacja projektów przyniesie wymierne korzyści społeczne, gospodarcze i infrastrukturalne dla gminy Milejewo, przez co przyczyni się bezpośrednio do osiągnięcia zakładanych rezultatów „Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Milejewo 2020+”.

8. Monitoring i ewaluacja

Systematyczny proces monitorowania efektywności Programu w zakresie stopnia osiągnięcia poszczególnych celów, jest zasadniczym elementem weryfikacji podejmowanych działań, służącym do oceny efektywności.

Do podstawowych celów monitoringu zaliczamy weryfikację działań w zmieniającym się nieustannie otoczeniu, które determinuje charakter procedur i reakcję na powstające zagrożenia dla Programu. Minimalizowanie ryzyka i zmniejszanie negatywnych zjawisk poprzez monitoring Programu będzie przekładało się na osiągnięcie zakładanych rezultatów lub odpowiednią (czasowo skoordynowaną) korektę.

Podmiotem odpowiedzialnym w głównej mierze za realizację Programu jest Urząd Gminy w Milejewie wraz z podległymi jednostkami organizacyjnymi. Mając na uwadze tematykę Programu zakres przyjętych celów, a przede wszystkim praktykę, osiągnięcie wymiernych efektów będzie wypadkową współdziałania wszystkich interesariuszy. Dlatego podstawą realizacji Programu jest kooperacja władz gminy z organizacjami pozarządowymi, przedsiębiorcami, lokalnymi liderami oraz mieszkańcami terenów na których występują zjawiska kryzysowe.

Partycypacja społeczna jest nierozzerwalnie związana z realizacją Programu, gdyż lokalna społeczność stanowi głównych odbiorców procesów rewitalizacji. Kluczowe znaczenie w związku z tym ma należyta komunikacja, do której można wykorzystać następujące narzędzia:

- konsultacje pośrednie (ankiety etc.)
- bezpośrednio (spotkania prowadzone na obszarach zdegradowanych),
- dedykowaną stronę internetową,
- powoływanie zespołów roboczych

Nadawanie ostatecznego kształtu planowanym inicjatywom oraz badanie efektów wykonanych projektów rewitalizacyjnych, powinno być dokonywane w ścisłej współpracy z mieszkańcami.

Jeżeli zamierzenia Programu w trakcie jego realizacji nie będą osiągnięte, należy niezwłocznie podjąć działania zaradcze:

- diagnozujące przyczyny nieefektywności
- możliwości działań zaradczych,
- tworzenie alternatywnych rozwiązań,
- ewentualną rezygnację z realizacji poszczególnych przedsięwzięć.

Następnie po ostatecznym określeniu i zdefiniowaniu działań zaradczych należy zaktualizować Program, uwzględniając nowe uwarunkowania i docelowo zapewniając jego realizację. Każda ewentualna aktualizacja będzie spełniania kryterium transparentności poprzez udostępnienie nowej wersji Programu wszystkim interesariuszom, wraz z informacją o dokonanych korektach – uzasadnienie dokonania zmian np. przyjętej zbyt ostrożnej albo optymistycznej metodologii, która została zmodyfikowana w określonym kierunku na podstawie uzyskania określonych informacji.

Wszelkie zmiany w Programie będą podlegały akceptacji Rady Gminy Milejewo, w formie uchwały. Natomiast jeżeli podjęte działania naprawcze nie będą wiązały się z aktualizacją Programu np. związane z podjęciem przez Radę Gminy innych uchwał bądź wprowadzeniem zarządzeń związanych z realizacją programu, zostaną dołączone przy najbliższej zmianie jako załącznik.

8.1. System monitoringu

Podział kompetencji w zakresie monitoringu:

1. Rada Gminy Milejewo - przyjęcie Programu oraz dokonywanie korekt w zapisach.
2. Wójt Gminy Milejewo - nadzór na realizacją Programu poprzez wyznaczenie m.in. poprzez wyznaczenie koordynatora procesu.
3. Organ monitorujący proces – np. komitet lub zespół programowy, odpowiedzialny za:
 - a. ocenę przebiegu, efektywności i skuteczności realizacji Programu,
 - b. ocenę i opiniowanie realizacji konkretnych celów,
 - c. ocenę postępów i rezultatów konkretnych działań,
 - d. składanie odpowiednich propozycji do jednostek wdrażających – np. operatora,
 - e. przyjmowanie okresowych raportów z realizacji.

8.2. Tryb i harmonogram prezentacji wyników

Raport okresowy z realizacji Programy zostanie przygotowywany na podstawie przyjętego harmonogramu jednak nie rzadziej niż co dwa lata. Raporty będą dotyczyły realizacji celów i kierunków działań w monitorowanym okresie.

Tabela 2. Monitorowanie procesu rewitalizacji.

Zadanie	Termin
Zebranie danych	do końca lutego
Przygotowanie informacji o realizacji poszczególnych celów szczegółowych (corocznie)	do 31 marca
Opracowanie raportu okresowego z realizacji Programu (nie rzadziej niż co dwa lata)	do 30 kwietnia
Przyjęcie raportu okresowego z realizacji Programu przez Radę Gminy (nie rzadziej niż co dwa lata)	do 30 czerwca

8.3. Wskaźniki realizacji

Wskaźniki służące ocenie realizacji Programu to wskaźniki kontekstowe: opisujące sytuację społeczno-gospodarczą na obszarach zdegradowanych, celów szczegółowych (tabela poniżej). Cele szczegółowe nr 1,2 i 3 opisane są przez pięć wskaźników kontekstowych. Ponadto ze względu na nadrzędność czynników społecznych w projektach rewitalizacyjnych zakłada się zmianę wydatków w zakresie pomocy społecznej, związaną z przewidywaną poprawą sytuacji po zrealizowaniu Programu – wskaźnik zakłada spadek nakładów o 2% licząc rok do roku.

Zastosowanie będą miały wskaźniki działań – skonkretyzowane ilościowo i odnoszące się do projektów infrastrukturalnych np. ilość (długość) powstałych elementów infrastruktury np. place zabaw, chodniki, oświetlenie etc. Będą podawane równoległe do wskaźników kontekstowych w raportach okresowych, po analizę postępów w realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Milejewo 2020+. Wskaźniki działań dotyczą celów szczegółowych nr 4.

Tabela 3. Wskaźniki kontekstowe opisujące zmianę sytuacji społeczno-gospodarczej na obszarach zdegradowanych

Nazwa obszaru	Odsetek osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej na terenie miejscowości		Udział osób długotrwale bezrobotnych w łącznej liczbie bezrobotnych		Udział bezrobotnych z wykształceniem podstawowym w ogólnej liczbie bezrobotnych	
	wartość wyjściowa	wartość docelowa	wartość wyjściowa	wartość docelowa	wartość wyjściowa	wartość docelowa
Stoboje	29,05%	25%	57,14%	50%	50%	45%
Zalesie	19,57%	15%	58,82%	50%	23,53%	19%
Kamiennik Wielki	12,95%	10%	57,14%	50%	36,51%	30%

9. Spis schematów i tabel

9.1. *Spis schematów*

Schemat 1. Proces zarządzania Programem	14
Schemat 2. Typy projektów rewitalizacyjnych.	16
Schemat 3. Regionalny Program Operacyjny (projekty kluczowe)	22
Schemat 4. Regionalny Program Operacyjny (projekty dodatkowe)	23
Schemat 5. Krajowe Programy Operacyjne (wybrane przykłady)	24

9.2. *Spis tabel*

Tabela 1. Projekty rewitalizacyjne.....	27
Tabela 2. Monitorowanie procesu rewitalizacji.	32
Tabela 3. Wskaźniki kontekstowe opisujące zmianę sytuacji społeczno-gospodarczej na obszarach zdegradowanych	33